

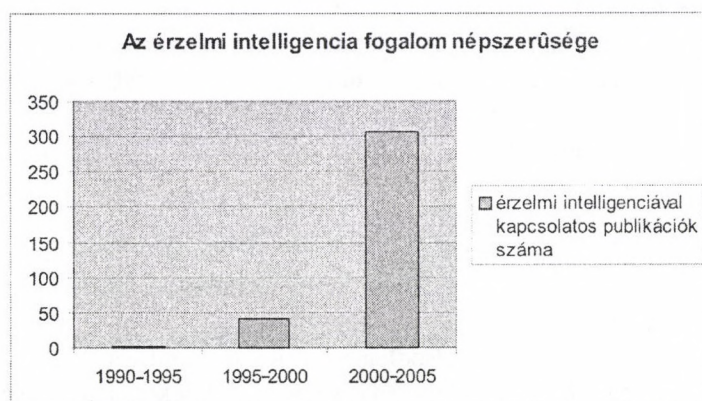
NAGY HENRIETT

*ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet,
Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék, Pszichológiai Doktori Iskola*

AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA KAPCSOLATA AZ INTELLIGENCIÁVAL ÉS A SZEMÉLYISÉGGEL

Jelen tanulmány célja hármas. Elsőként egy érzelmi intelligenciát mérő eszközt fejlesztettünk ki, és annak pszichometriai jellemzőit vizsgáltuk meg. A második vizsgálatunk az érzelmi intelligencia és a hagyományos értelemben vett intelligencia kapcsolatát vizsgálja, a harmadik vizsgálat pedig az érzelmi intelligencia és a személyiség közötti összefüggésekre koncentrálna.

Az érzelmi intelligencia, valamint az érzelmi és társas intelligencia fogalmak az utóbbi évtizedben hazánkban is nagy figyelmet kaptak, melynek okai a társadalmi környezet és a kultúra olyan változásai, amelyek fontossá tették a magas szinten kimunkált szociális és érzelmi készségeket. Az érzelmi intelligencia terminus bevezetésének első javaslatától (Salovey; Mayer, 1990) napjainkig (2005. július) a témában 326 publikáció született (PsycINFO adatbázis). A fogalom egyre növekvő népszerűségét szemlélteti az 1. ábra, amely az érzelmi intelligenciával kapcsolatos publikációk számának időbeli változásait jelzi.¹

1. ábra

¹ 1995-ben Goleman bestsellerré vált *Érzelmi intelligencia* című könyve keltette fel a fogalom iránti érdeklődést, amely azóta folyamatosan nőtt, és a 2005-ös évben érte el maximumát.

Az érzelmi intelligencia fogalom története rövid, de nagy múltja van. A konstruktum múltjához sorolható a gondolkodás és az érzelem kapcsolatának egészen az ókorig visszavezethető története. Az érzelem és értelem kapcsolatáról szóló filozófiai elméleteket a 20. századtól kezdődően váltották fel az intelligencia és az érzelmek tudományos kutatásai. Az intelligencia és érzelem fogalmát kezdetben teljesen különállóként kezelték, csupán az 1970-es években kezdődött meg az érzelmek és megismerés egymásra gyakorolt hatásainak tudományos igényű vizsgálata.

Az érzelmi intelligencia kutatási terület megszületésének fontosabb előzményei:

- Az 1980-as évektől kezdődően egyre több kutató tért át az intelligencia hagyományos elméleti aspektusának kizárólagos hangsúlyozásáról egy szélesebb megközelítésre. Igazolódott, hogy a mindennapi életben való sikerességhez nem elegendő a hagyományos értelemben vett intelligencia, másfajta intelligencia vagy intelligenciák is szükségesek. Gardner (1983) kritizálta elsőként a korábbi intelligenciateszteket, és beszélt különböző intelligenciákról. Szerinte az intelligenciatesztek nem az intelligenciát, hanem a társadalmi konformizmust mérik, jelzésértékük abban van, hogy ugyanazt a nyelvi ismeretet és matematikai logikát tesztelik, amire az iskolai vizsgák is rákérdeznek. Gardner meghatározása alapján az intelligencia – egy adott kulturális vagy kollektív kontextusban értékelt javak előállítására irányuló – problémamegoldó képesség. Nem valamiféle monolitikus intelligencia hoz sikert az életben, hanem intelligenciák széles skálája (nyelvi, zenei, logikai-matematikai-, térbeli, testi-kinetikus, intraperszonális, interperszonális intelligencia). Gardner koncepciójából a személyes intelligenciák, azaz az intraperszonális intelligencia és az interperszonális intelligencia fogalmak tekinthetők az érzelmi intelligencia fogalom előzményeinek. Az *interperszonális intelligencia* a személyközi kapcsolatokban való jártasságot és mások megértésének képességét jelenti. Az *intrapersonális intelligencia* önmagunkra irányul, és az önismeret kialakulásában van szerepe.
- Az érzelmi intelligencia modellek megjelenésének további fontos előzménye az érzelmek kutatásának fellendülése és az értelem és érzelem integritásáról szóló elképzelések tudományos alátámasztása. E kutatások bebizonyították, hogy az érzelmek növelik a kognitív funkciók hatékonyságát; hogy az érzelmeknek jelző-funkciójuk van; valamint hogy az érzelmek a motiváció forrásai, azaz részt vesznek a humán viselkedés indításában, energetizálásában, fenttartásában és irányításában (Salovey és mtsai, 2000). Az érzelmek a figyelmet, az emlékezést, a gondolkodást és a döntéshozatalt is bizonyítottan befolyásolják, és ugyanígy a kognitív folyamatok is hozzájárulhatnak egyes érzelmi állapotok kiváltásához (Forgacs, 2001). Izard és Ackerman (2000) szerint az érzelmi rendszer alkotja az emberi viselkedés elsődleges motivációs rendszerét, és minden egyes érzelem jellegzetes módon motiválja a percepciót, a kogníciót és a viselkedést. Az *érzelem mint információ* nézet szerint egy érzelmi élmény megtapasztalása – az éppen zajló egyén-környezet interakcióra vonatkozóan – fontos információkat nyújt számunkra (Salovey és mtsai, 2000).

Az érzelmi intelligencia kifejezés abban az értelemben, ahogy ma használjuk, Salovey és Mayer (1990) munkájában fordult elő először, akik feltételezték, hogy az egyének különböznek az érzelmi információ észlelésében, megértésében és felhasználásában, illetve, hogy egy személy érzelmi intelligencia szintje lényegesen hozzájárul a személy intellektuális és érzelmi jóllétérzéséhez és növekedéséhez. Definíciójuk szerint: „Az érzelmi intelligencia az emocionális információ észlelésének, kifejezésének, felhasználásának és irányításának azon képessége, amely elősegíti a személy fejlődését (189. old.).” E modell szerint az érzelmi intelligenciát a következő három képesség alkotja: (1) az érzelmek észlelése és kifejezése, (2) az érzelmek használata a problémamegoldásban, valamint (3) az érzelmek szabályozása.

Mayer és Salovey 1997-ben módosították az érzelmi intelligenciával kapcsolatos elképzeléseiket, nagyobb hangsúlyt helyezve az érzelmi intelligencia kognitív komponenseire. A módosított modell szerint az érzelmi intelligenciához tartozó készségek:

- az érzelmek megkülönböztetésének képessége,
- az érzelmek integrálásának képessége,
- az érzelmek megértésének képessége, és
- az érzelmek szabályozásának képessége.

Az érzelmek megkülönböztetésének képessége az érzelmeink pontos azonosításának és kifejezésének képességét, valamint mások érzelmi kifejezéseinek pontos detektálását jelenti. *Az érzelmek integrálása* a kognitív folyamatok érzelmi áthangolásának képességeit tartalmazza. Idetartoznak az ítéletalkotást és emlékeztést facilitáló érzelmek létrehozásának képessége, a hangulatinduktív perspektívák integrálásának képessége, valamint az érzelmek motivációs tulajdonságainak hasznosítása. *Az érzelmek megértése* az érzelmek által közvetített információk elemzését és ezen információk emocionális tudásként való felhasználását jelenti. Idetartozó képességek az érzelmek okainak és következményeinek észlelése, az érzelmek megnevezésének képessége, a különböző érzelmek egymáshoz való viszonyulásának megértése, a komplex érzelmek értelmezése és az érzelmek közötti átmenetek felismerése. *Az érzelmek szabályozása* saját érzelmeink, valamint mások érzelmeinek tudásalapú kognitív irányítását jelenti.

Az érzelmi intelligencia mérése teljesítménytesztek alkalmazásával történik. Számos empirikus vizsgálat bizonyította, hogy képességetesztekkel az érzelmi intelligencia megbízhatóan mérhető (például Ciarrochi és mtsai, 2001). A legismertebb mérőmódszerek a *Multifaktoriális Érzelmi Intelligencia Skála* (Multifactorial Emotional Intelligence Scale, MEIS, Mayer és mtsai, 1997), valamint a *Mayer–Salovey–Caruso Érzelmi Intelligencia Teszt* (Mayer–Salovey–Caruso Emotional Intelligence Test, MSCEIT, Mayer és mtsai, 1999).

Az MSCEIT 4 skálája a Mayer és Salovey (1997) érzelmi intelligencia modell 4 komponensének felel meg:

- érzelmek észlelése (pl. arcok, festmények, absztrakt rajzok által közvetített különböző érzelmek felismerése révén),
- érzelmek integrálása (pl. különböző érzelmeket más érzékekkel – például színekkel, ízekkel – való párba állítása révén),
- érzelmek megértése (pl. különböző érzelmek közötti kapcsolatok felismerése révén),
- érzelmek szabályozása (pl. érzelmeket implikáló történetekre adott különböző reakciók szociális következményeinek megítélése révén).

Az érzelmi és társas intelligencia fogalmának kidolgozói az érzelmi intelligenciát nem csupán mentális képességek halmazaként határozzák meg, hanem mentális képességek és bizonyos személyiségjellemzők együtteseként.

Az érzelmi intelligenciát tágabban értelmező szerzők közül a legismertebb Bar-On (1997)² elképzelése, aki az érzelmi és társas intelligencia következő definícióját fogalmazta meg: „Az érzelmi intelligencia azon érzelmi, személyes és társas kompetenciák, valamint készségek együttese, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyén eredményesen küzdjön meg környezete követelményeivel (17. old.)” Bar-On a Gardner-féle elméletből indult ki, úgy gondolta, hogy az érzelmi intelligencia, valamint a társas intelligencia szorosan összekapcsolódnak, és egy közös konstruktumnak, az érzelmi és társas intelligenciának az alkotórészei. Bar-On (1997) az érzelmi és társas intelligenciához tartozó kompetenciák és készségek 10 kulcskomponensét írta le: 1. *önismeret*, 2. *érzelmi tudatosság*, 3. *önérvényesítés*, 4. *stressztolerancia*, 5. *impulzuskontroll*, 6. *valószerűség-vizsgálat*, 7. *rugalmasság*, 8. *problémamegoldás*, 9. *empátia*, 10. *személyközi kapcsolatok*. A modell szerint a 10 kulcskomponens megvalósulását 5 facilitáló komponens segíti elő: 1. *optimizmus*, 2. *önmegvalósítás*, 3. *boldogság*, 4. *függetlenség*, 5. *társas felelősségtudat*.

Goleman (1997) szintén tágabban értelmezi az érzelmi intelligenciát, így elméletét célszerűbb az érzelmi és társas intelligenciát leíró konstruktumokhoz sorolnunk. Definíciója szerint: „Az érzelmi intelligencia azt jelenti, hogy képesek vagyunk érzéseinket és mások érzéseit felismerni, önmagunkat motiválni, érzelmeinkkel önmagunkban és emberi viszonylatainkban megfelelően bánni” (447. old.).

Goleman az érzelmi intelligencia öt alkotórészét különböztette meg:

- *éntudatosság* (érzelmi tudatosság, pontos önértékelés, önbizalom),
- *önszabályozás* (önkontroll, megbízhatóság, alkalmazkodóképesség, innováció, lelkiismeretesség),
- *motiváció* (teljesítménymotiváció, elköteleződés, kezdeményezés, optimizmus),

² Bar-On és mtsai modelljük címkézésére néhol az „érzelmi intelligencia” népszerű kifejezését használják, holott hangsúlyozzák, hogy pontosabb az általuk leírt tágabb értelemben vett konstruktumra az „érzelmi és társas intelligencia” kifejezést alkalmazni.

– *empátia* (mások megértése, mások fejlesztése, kliensközpontúság, a sokszínűség értékelése, politikai tudatosság),

– *társas készségek* (befolyásolás, kommunikáció, konfliktuskezelés, vezetés, a változás katalizálása, kapcsolatépítés, együttműködés, csapatszellem) (Goleman, 2002).

Cooper és Sawaf (1997) az érzelmi intelligenciát szintén képességek és személyiségvonások halmazaként határozták meg. Modelljük szerint az érzelmi intelligencia 4 alapösszetevője: (1) az *érzelmi műveltség* (saját érzelmekről és azok működéséről szóló tudás); (2) az *érzelmi edzettség* (érzelmi kitartást és rugalmasságot jelent); (3) az *érzelmi mélység* (érzelmi intenzitás és érzelmi differenciáltságot jelent); (4) az *érzelmi alkímia* (az érzelmek kreativitásban való felhasználásának képességét jelenti).

Az érzelmi intelligenciát tágabban értelmező szerzők (vagyis az érzelmi és társas intelligencia konstrukciójának leírói) a fogalom operacionalizálására önbeszámoló kérdőíveket dolgoztak ki. Az érzelmi és társas intelligencia mérésére kidolgozott önbeszámoló skálák közül a Bar-On által kifejlesztett *Érzelmi Kvóciens Skála (EQ-i, Bar-On, 1997)* a legismertebb.

A kérdőív 121 íteimből, 15 alskálából és az alábbi másodrendű faktorokból áll:

– *intrapersonális EQ*, amelybe az érzelmi tudatosság, önérvényesítés, önbecsülés, önmegvalósítás, függetlenség komponensei tartoznak;

– *interperszonális EQ*, idetartoznak az empátia, az interperszonális kapcsolatok, illetve a szociális felelősségtudat;

– *alkalmazkodási EQ*, amely a problémamegoldási készséget, a valóságtesztelést és a rugalmasságot méri;

– *stresszkezelési EQ*, amely a stressztolerancia szintjét és az impulzuskontroll képességét méri;

– *általános hangulati EQ*, melynek két alskálája a boldogság- és az optimizmus skála.

Az Érzelmi Kvóciens Skála megbízhatóságát és érvényességét több vizsgálat is igazolta (ezek áttekintését lásd pl. Petrides és Furnham, 2001).

Boyatzis és Mtsai (1999) nevéhez köthető az *Érzelmi Kompetencia Kérdőív (Emotional Competence Inventory, ECI)*, amely 110 itemet tartalmaz, és összesen 20 érzelmi kompetenciát mér. Az ECI 5 skálából áll. Az első az *éntudatosság skála*, amelyhez az érzelmi tudatosság, az önértékelés és az önbizalom tartoznak. A második az *önszabályozás skála*, amely az önkontrollt, megbízhatóságot és alkalmazkodóképességet méri. A harmadik a *motiváció skála*, amely teljesítményorientációt, kezdeményező-készséget és optimizmust mér. A negyedik skála az *empátia skála*, ahová mások megértése és a másokban rejlő lehetőségek kiaknázásának képessége tartoznak. Az ötödik, a *társas készségek skála* a kommunikációra, mások befolyásolására, konfliktuskezelésre, kapcsolatépítésre és együttműködésre való képességeket tartalmazza.

Egy másik jelentős önbeszámoló skála a Cooper által kidolgozott *EQ-Térkép* (EQ-Map, Cooper, 1996/1997) amely az érzelmi kompetenciák 5 területét méri. Az első faktor a *Jelenlegi Környezet Alskála*, amely a személyre nehezedő nyomásokat és a személy élettel való elégedettségét méri. A második faktor az *Érzelmi Műveltség Skála*, amely az érzelmi tudatosságot, az érzelmi kifejezés pontosságát, valamint mások érzelmeinek tudatosságát méri. A harmadik faktort az *EQ kompetenciák* alkotják, ide tartozik az intencionalitás, a kreativitás, a rugalmasság, az interperszonális kapcsolatok és a konstruktív elégedetlenség. A negyedik faktor az *EQ-értékek és -jellemzők* csoportja, ahová a kinézet, szájalom, intuíció, személyi erő és integrált self tartoznak. Az ötödik faktort az *EQ-kimenetek* alkotják, ide tartoznak az általános egészség, életminőség, kapcsolati kvóciens és az optimális teljesítmény.

Az *érzelmi intelligencia*, illetve az *érzelmi és társas intelligencia* fogalmait a szakirodalom gyakran szinonimaként kezeli. Fontos azonban e fogalmak világos megkülönböztetése. Az értelmi intelligencia a személy aktuális képességeire vonatkozik, hogy felismerje, feldolgozza és felhasználja az érzelmi információt.

Az érzelmi és társas intelligencia pedig viselkedéses diszpozíciókra és önjellemzőkre vonatkozik a személy azon képességeivel kapcsolatban, hogy felismerje, feldolgozza és hasznosítsa az érzelmi információkat.

Az alábbiakban vizsgálatainkkal e két fogalom megkülönböztetésének jogossága mellett kívánunk érvelni. Az érzelmi intelligencia terminus véleményünk szerint a Salovey–Mayer (1990, 1997) modell jelölésére használható.

Az első vizsgálat

Az első vizsgálat célja két érzelmi intelligencia feladat pszichometriai elemzése volt.³ Az érzelmi intelligencia mérését szolgáló mindkét feladat szólásokat használ fel.

Az első feladat során a vizsgálati személyeknek különböző érzelmeket kifejező arckokhoz kell a leginkább hasonló érzelmeket kifejező szólásokat társítani. Feltételezésünk szerint ez a feladat az érzelmelek észlelését és kifejezését méri (a továbbiakban *1. számú érzelmi intelligencia feladat*ként hivatkozunk rá).

A második feladat során 4 különböző érzelmet kommunikáló szólás közül kell a vizsgálati személyeknek a „kakkuktojás” szólást megtalálnia. A négy szólás közül három azonos érzelmet fejez ki, míg a negyedik szólás más érzelmi kategóriába sorolható. Feltételezésünk szerint ez a feladat az érzelmi információ megértését és ezen információ emocionális tudásként való felhasználását méri (a továbbiakban: *2. számú érzelmi intelligencia feladat*). A feladatok megoldásához meghatározott idő áll a vizsgálati személyek rendelkezésére.

³ Az érzelmi intelligencia feladatok Oláh Attila témavezetése mellett egy szakdolgozat keretében kerültek kidolgozásra.

Az érzelmi intelligencia feladatok megszerkesztése során elsőként egy szólás- és közmondásgyűjteményből⁴ kiválogattuk az érzelmeket kifejező szólásokat és közmondásokat, elhagyva a régi nyelvi, tájnyelvi, durva, valamint a kétértelmű szólásokat és közmondásokat, majd szakértők bevonásával – a legáltalánosabban elfogadott érzelmi kategóriák rendszere szerint (harag, szomorúság, félelem, öröm, meglepődés, szégyen) – csoportosítottuk azokat.⁵

Vizsgálati személyek

A vizsgálatban 148 középiskolás diák – a budapesti Szent László Gimnázium harmadik és negyedik évfolyamos hallgatói –, 41 fiú és 96 lány vett részt, átlagéletkoruk 17 év (szórás: 1. 5).

Eljárás

Az érzelmi intelligencia feladatok érvényességének meghatározásához a *Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív junior változatát* (Oláh, 1996), valamint a *Schutte-féle Érzelmi Intelligencia Kérdőív* (SSRI Schutte és mtsai, 1998) került felhasználásra.

A pszichológiai immunrendszer fejlettségének és hatékonyságának mérésére kidolgozott *Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív* alkalmazása az érzelmi intelligencia feladatok érvényességének meghatározásához indokolt, mivel mind a pszichológiai immunrendszerhez tartozó személyiségkomponensek, mind az érzelmi intelligenciához tartozó érzelmi készségek a személy stressztűrő képességét és megküzdési kapacitását biztosítják.

A *Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív* pszichometriai mutatói jók (az egyes skálák reliabilitási és validitási mutatóinak bemutatását lásd Oláh, 1996).

Az SSRI a jelen vizsgálatban kidolgozott mérőeszközökhöz hasonlóan Salovey és Mayer (1990) érzelmi intelligencia modelljére épül. A három skálából álló önbeszámoló alapuló kérdőív az érzelmi intelligencia három faktorát méri: (1) az érzelmelek észlelése és kifejezése, (2) az érzelmelek használata a problémamegoldásban, (3) az érzelmelek szabályozása. Több pszichometriai vizsgálat igazolta a skála érvényességét és megbízhatóságát (lásd pl. Schutte és mtsai, 1998).

⁴ O. Nagy Gábor (1982): *Magyar szólások és közmondások*. 3. kiadás. Gondolat.

⁵ Ezúton fejezem ki köszönetemet az ELTE Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék munkatársainak, akik a szólások/közmondások érzelmi kategóriákba történő csoportosításában segítségemre voltak.

Eredmények és értelmezés

Az elvégzett statisztikai elemzések igazolták, hogy mindkét érzelmi intelligencia feladat mérési megbízhatósága megfelelő. Az 1. számú érzelmi intelligencia feladat esetén a Cronbach-alfa 0,757, a 2. számú érzelmi intelligencia feladat esetén 0,767 volt.

Az érzelmek észlelésére, illetve az érzelmek megértésére kidolgozott két feladat szoros összefüggést mutatott. A két érzelmi intelligencia feladat közötti Pearson-féle korrelációs együttható 0,411** ($p < 0,01$). Ez az eredmény alátámasztja a Salovey-féle elméleti modellt feltételezését, mely szerint ez a két érzelmi készség az érzelmi intelligencia fogalmához tartozó, de egymástól elkülöníthető képességeket jelöl.

Az érzelmek észlelését mérő feladat szignifikáns mértékű összefüggést mutatott a *forrásmonitorozó képességgel* ($r = 0,185^*$, $p < 0,05$). A forrásmonitorozó képesség „az egyén azon kapacitására vonatkozik, hogy milyen mértékben képes észrevenni, aktívan felkutatni, azonosítani a külső környezet azon aspektusait, amelyek adekvát forrásként hasznosíthatók a stresszel való megküzdési folyamatban” (Oláh, 1996/a, 22. old.).

Kapcsolat mutatkozott továbbá az 1. számú érzelmi intelligencia feladat és a PISI junior *növekedésérzés skálája* között ($r = 0,206^*$, $p < 0,05$). A növekedésérzés skála jelentése: „saját fejlődésének folyamatosságát, önkiteljesedésének eredményeit reálisan szemlélve az egyén önmagát egy folyamatos megújulásra és növekedésre képes személyként definiálja” (Oláh, 1996/b, 28. old.). A növekedésérzés megjelenhet az érzelmi intelligencia kimeneteleként, de fordított irányú kapcsolat is elképzelhető.

A 2. számú érzelmi intelligencia feladat – amely feltételezésünk szerint az érzelmi információ megértését és emocionális tudásként való felhasználását méri – a legerősebb kapcsolatot a *koherencia érzékkel* mutatta ($r = 0,265^{**}$, $p < 0,01$). Az a személy, akire a koherencia érzék magas szintje jellemző, az keresi az érzelmek közötti összefüggéseket is. Az ilyen személy könnyebben megérti, hogyan viszonyulnak egymáshoz a különböző érzelmek, képes pontosabban észlelni az érzelmek okait és következményeit, inkább képes értelmezni a komplex érzelmeket, és felismerni az átmeneteket az érzelmek között.

A *forrásmobilizáló képesség* arra vonatkozik, hogy „az egyén milyen mértékben és hatékonysággal képes aktualizálni tanult vagy önmaga gyártotta terveit, megoldási javaslatait, és azokat az eszközöket, legyenek azok a személyiség képességtárának eszközei vagy materiális források, amelyekkel rövid távú vagy távlati céljait sikeresen elérheti” (Oláh, 1996/a, 23. old.). Ez a képesség nyilvánvalóan összefüggést mutat azon képességgel, hogy a személy milyen mértékben képes aktualizálni és felhasználni az érzelmek információs tartalmát.

Összefüggés mutatkozott még a 2. számú érzelmi intelligencia feladat és a *növekedésérzés skála* között is ($r = 0,216^*$, $p < 0,05$). A növekedésérzés „motiválja a sze-

mélyt, hogy minél többet asszimiláljon az új tapasztalatokból” (Oláh, 1996a, 28. old.), amelybe beletartozhatnak az érzelmi tapasztalatok is.

A 2. számú érzelmi intelligencia feladat által mért képesség a kontrollképesség skálával mutatott még szignifikáns kapcsolatot ($r = 0,175^*$, $p < 0,05$). A magas kontrollképességgel bíró személyek azon attitűdje, hogy azt gondolják, saját életük felett ők azok, akik a kontrollt gyakorolják, és hogy elsősorban rajtuk múlik, hogy mi fog történni azokban az élethelyzetekben, amelyekben részt vesznek, kiindulópontja lehet annak, hogy a személy aktívan törekedjék arra, hogy az őt érő érzelmi információkat feldolgozza.

Az SSRI 3 skálája közül csak az első – az érzelmek észlelését mérő – skála mutatott az 1. számú érzelmi intelligencia feladatban nyújtott teljesítménnyel szignifikáns mértékű korrelációt ($r = 0,178^*$, $p < 0,05$). Ez az eredmény egy újabb megerősítő adat azon feltevésünkre vonatkozóan, hogy az 1. számú érzelmi intelligencia feladat az érzelmek észlelését és kifejezését méri, a 2. számú érzelmi intelligencia feladat pedig egy ettől megkülönböztethető képességet mér. Mivel a Schutte-féle Érzelmi Intelligencia Kérdőív skálái között nem szerepel az érzelmi műveltség, a 2. számú érzelmi intelligencia feladatban megnyilvánuló teljesítmény nem korrelál egyik Schutte-skálával sem; valamint mivel feltételezésünk szerint az általunk szerkesztett érzelmi intelligencia feladatok nem mérnek sem érzelmi problémamegoldó képességet, sem érzelemszabályozási képességet, ezek a Schutte-skálák egyik érzelmi intelligencia feladattal sem mutatnak együttjárást.

Összességében elmondható, hogy a validitásvizsgálatok eredményei nem cáfolják meg az érzelmi intelligencia feladatok tartalmára vonatkozó elképzeléseinket, azonban további vizsgálatok szükségesek ahhoz, hogy biztosak lehessünk abban, hogy ezek a feladatok valóban az általunk feltételezett képességeket mérik.

A második és harmadik vizsgálat

A második és harmadik vizsgálat célja az első vizsgálat során elvégzett validitásvizsgálatok kiegészítése. A diszkriminatív érvényességet az érzelmi intelligencia feladatok intelligenciától, valamint a személyiségtől való megkülönböztethetőségének vizsgálatával teszteltük.

Sternberg (2004) hangsúlyozta, hogy az érzelmi intelligencia mind elméleti, mind statisztikai szempontból eltér az általános intelligenciától, és ha van is operacionális átfedés köztük, az csak szerény mértékű lehet. Az érzelmi intelligencia és az intelligencia közötti egyik lényeges különbség a tudás használatában és alkalmazásában rejlik. Amíg a hagyományos értelemben vett intelligencia azon problémák megoldásában segítség, amelyek jól definiáltak, és egy „helyes” válaszuk van, addig az érzelmi intelligencia a rosszul definiálható, sok perspektívából megközelíthető problémák megoldásában hasznosítható. A hagyományos intelligenciát igénylő problémákkal ellentétben az érzelmi intelligencia értékeléséhez nincsenek abszolút normáink, azt,

hogy mi számít intelligens viselkedésnek, azt az adott környezet dönti el, amelyben a viselkedés megjelenik.

Elméletileg ahhoz, hogy az érzelmi intelligenciát különálló fogalomként tekinthessük a kognitív képességek keretein belül, az érzelmi intelligenciának mérsékelten kell kapcsolódnia az intelligenciához, és nem kell kapcsolódnia a személyiséghez.

Eddig csak néhány tanulmány vizsgálta az érzelmi és hagyományos intelligencia közötti kapcsolatot, és ezek a tanulmányok nem tudták alátámasztani, hogy az érzelmi intelligenciának helye van a kognitív képességek keretein belül. Schutte és mtsai (1998) nem találtak szignifikáns szintű kapcsolatot az SSRI érzelmi intelligencia skála (bemutatását lásd később) értékei és a SAT-ban (Scholastic Achievement Test, iskolai teljesítményteszt)-ben mért matematikai és verbális értékeken keresztül mért kognitív képességek között. Davies és mtsai (1998) kismértékű szignifikáns, de negatív irányú kapcsolatot találtak az intelligencia és az érzelmi intelligencia között. Van der Zee (2002) és Hemmati és mtsai (2004) kismértékű kapcsolatot mutattak ki az intelligencia és érzelmi intelligencia között.

Érzelmi intelligencia és személyiség

Az érzelmi intelligencia és a személyiség kapcsolatára irányuló korábbi kutatások erős szignifikáns kapcsolatot tártak fel a két konstruktum között. Davis (1998) az *extraverzió*, a *barátságosság* és az *érzelmi stabilitás*, valamint az érzelmi intelligencia között talált kapcsolatot, Schutte (1998) pedig a *nyitottság* és az érzelmi intelligencia között. Van der Zee (2002) szoros kapcsolatot talált az érzelmi intelligencia és a Big Five dimenziói között, legszorosabb összefüggést az *extraverzió*, valamint az *érzelmi stabilitás* és az érzelmi intelligencia között mutatott ki. Lam és Kirby (2002) vizsgálatukban rámutattak, hogy a magasabb érzelmi intelligenciával rendelkező személyek jobban teljesítenek a kognitív teljesítmény mérése során, és hogy az érzelmi intelligencia az egyén kognitív teljesítményéhez az általános intelligenciának tulajdonított szinten túl járul hozzá. Gannon és Ranzijn (2005) amellett érvelt, hogy a korábbi eredmények ellenére az érzelmi intelligencia nem redundáns a személyiséggel. Empirikus vizsgálatukban 191 főből álló mintán igazolták, hogy az érzelmi intelligencia a személyiség és az intelligencia kontrollálása után önálló részt képes megmagyarázni az élettől való elégedettség varianciájából.

Az azonban, hogy e korábbi kutatások a személyiség és az érzelmi intelligencia között erősebb kapcsolatot tártak fel, mint az érzelmi intelligencia és az intelligencia között, adódhat a mérési megközelítésből, és önmagában nem jogosít fel arra, hogy azt mondjuk, hogy az érzelmi intelligencia nem más, mint a „Big Five áruhában”. A fenti vizsgálatokban az érzelmi intelligenciát önbeszámolóval mérték, pedig ha azt feltételezzük, hogy az érzelmi intelligencia egy kognitív képesség, akkor teljesítményfeladatokban kellene mérni.

Vizsgálati személyek

A vizsgálatban 105 egyetemi és főiskolai hallgató, 68 nő és 37 fiú – budapesti főiskolás és egyetemista – vett részt, átlagéletkoruk 22,12 év (szórás: 2,387).

Vizsgálati eszközök

Az intelligencia mérése a *VNT-IQ „A” kérdőív* segítségével történt. Ez az intelligencia mérésre kifejlesztett teszt verbális, numerikus és téri lokalizációs feladatokat tartalmaz. A 40 kérdés megválaszolására a vizsgálati személyeknek 30 perc áll a rendelkezésükre.

A személyiség mérése a *BFQ (Big Five Questionnaire, Big Five)* kérdőívet alkalmaztuk, amely a személyiség öt fő faktorának (extraverzió, barátságosság, lelkiismeretesség, érzelmi stabilitás, nyitottság) megfeleltethető skálákat tartalmaz. A vizsgálati személyeknek egy ötfokozatú, Likert-típusú skála segítségével kell megjelölniük, hogy mennyire illik rájuk a 121 állítás.

Az érzelmi intelligencia mérése két, az érzelmi intelligencia megkülönböztethető összetevőjét mérő teljesítményteszt (EMDET, EQ-K) és egy önbeszámoló teszt (SSRI) alkalmazásával történt. Az *EMDET* (Expression Grouping Subtest, Érzelmi Jelzések Detektálása Alteszt) a Sullivan és Guilford által 1998-ban kidolgozott szociális intelligencia négyfaktoros tesztjének az egyik altesztje, amely az érzelmi jelzések felismerését vizsgálja rajzok segítségével. A rajzok arckifejezések, kéz- és lábgesztusok, valamint a testtartás alapján közvetítenek különböző érzelmeket. A teszt összesen 30 képsorozatból áll. Egy-egy képsorozaton belül az első három kép ugyanazt az érzelmi állapotot fejezi ki. Az első három kép által közvetített érzelmi állapotot felismerve kell a vizsgálati személyeknek eldönteniük, hogy a képsorozat további négy képe közül melyik fejezi ki ugyanazt az érzelmi állapotot.

Az *EQ-K* az első vizsgálat során kidolgozott mérőeszköz, amely az érzelmi információ megértését és emocionális tudásként való felhasználását méri. 31 feladatból áll. Minden feladat 4 érzelmet kifejező szólást tartalmaz, melyek közül három azonos érzelmet közvetít. A vizsgálati személyek feladata kiválasztani azt a szólást, amelynek a jelentése eltér a többitől.

Az *EQ-K* megbízhatóságát és érvényességét az első vizsgálatban leírt módon teszteltük.

Schutte-féle Érzelmi Intelligencia Kérdőív (SSRI) Mayer és Salovey (1990) elméletén alapul, általános érzelmi intelligenciát, valamint az érzelmi intelligencia alábbi három faktorát méri: (1) érzelmek észlelése és kifejezése, (2) érzelmek használata a problémamegoldásban, (3) érzelmek szabályozása. A vizsgálati személynek egy ötfokozatú skálán kell megítélnie, hogy rájuk nézve a felsorolt állítások mennyire igazak.

Ciarrochi és mtsai (2001) szerint az általános érzelmi intelligencia pontszám, valamint az érzelmek észlelésére és kifejezésére vonatkozó pontszámok megbízhatók.

Az érzelmek felhasználására vonatkozó skála kevésbé megbízható, a legkevésbé megbízható pedig az érzelmek szabályozását mérő skála.

Az érzelmi és társas intelligencia mérése a *Bar-On-féle Érzelmi Hányados Skála* (EQ-i, 1997) segítségével történt. Az EQ-i az érzelmi és társas intelligencia egyik legismertebb papír-ceruza tesztje, 121 rövid állításból áll, a vizsgálati személyeknek ötfokú skálán kell megítélniük, hogy az állítások mennyire igazak rájuk nézve. A teszthez tartozó skálákat fentebb ismertettük. Az EQ-i eredménye tartalmazza az általános érzelmi intelligencia pontszámát, valamint az egyes faktorok pontszámait.

Bar-On szerint az EQ-i alskálái magas belső konzisztenciával rendelkeznek, és magas az ismételt mérések megbízhatóságuk (Ciarrochi és mtsai, 2001).

Eredmények

Belső konzisztencia vizsgálata az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia tesztek skálái esetén

1. táblázat. Cronbach-alfák az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia mérőeszközei esetén

	Cronbach-alfa
EMDET	0,528
EQ-K	0,767
Intrapersonális EQ	0,808
Interperszonális EQ	0,848
Adaptációs EQ	0,788
Stresszkezelési EQ	0,744
Hangulati EQ	0,842
Schutte-érzelemészlelés	0,842
Schutte-érzelemfelhasználás	0,785
Schutte-érzelemszabályozás	0,441

Az eredmények értelmezésekor figyelembe kell venni, hogy az EMDET mérési megbízhatósága és a SSRI *érzelemszabályozás skála* mérési megbízhatóságai alacsonyak voltak (Cronbach-alfa: Emdet: 0,528; Schutte-érzelemszabályozás: 0,441; ez utóbbi eredmény megegyezik Ciarrochi és mtsai eredményeivel).

Korrelációk az érzelmi intelligencia, valamint érzelmi és társas intelligencia különböző mérőeszközei között

2. táblázat. Pearson-féle korrelációs együtthatók az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia mérőeszközei között

	EMDET	EQ-K	Schutte-teljes pontszám	EQ-i teljes pontszám
EMDET		0,204*	0,078	0,098
EQ-K	0,204*		0,012	0,010
Schutte – teljes pontszám	0,078	0,012		0,437**
EQ-i – teljes pontszám	0,098	0,010	0,437**	

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia mérőeszközei közötti korrelációs eredmények jelzik a két fogalom, illetve a két mérési megközelítés alapvető különbözőségeit. Szignifikáns szintű összefüggést az érzelmi intelligencia mérésére szolgáló két teljesítményteszt (EMDET és EQ-K: $r = 0,204^*$, $p < 0,05$), illetve az érzelmi intelligencia mérésére szolgáló önbeszámoló kérdőív (SSRI, Schutte, 1998), valamint az érzelmi és társas intelligencia önbeszámoló mérése között (EQ-i, Bar-On, 1997) találtunk (SSRI és Bar-On EQ-i: $r = 0,437^{**}$, $p < 0,01$). Az érzelmi intelligencia önbeszámoló módszerrel történő mérése (SSRI) egyik teljesítménymérésen alapuló érzelmi intelligencia feladattal sem mutatott szignifikáns szintű együttjárást (SSRI és EMDET: $r = 0,078$; SSRI és EQ-K: $r = 0,012$). Az érzelmi intelligencia teljesítménymérései nem mutattak kapcsolatot az érzelmi és társas intelligenciával (EMDET és EQ-i teljes pontszám: $r = 0,098$; EQ-K és EQ-i teljes pontszám: $r = 0,010$).

Az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia kapcsolata az intelligenciával

3. táblázat. Pearson-féle korrelációs együtthatók az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia skálái és az intelligencia között

	IQ
EMDET	0,368**
EQ-K	0,265**
Schutte – érzélemészlelés	-0,013
Schutte – érzélemfelhasználás	0,147
Schutte – érzélemszabályozás	-0,022
Schutte – teljes pontszám	-0,112
Intrapersonális EQ	0,040
Interperszonális EQ	0,113

	IQ
Adaptációs EQ	0,004
Hangulati EQ	0,075
EQ-i – teljes pontszám	0,060

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Az érzelmi intelligencia/érzelmi és társas intelligencia és az intelligencia között akkor mutatkozik mérsékelt összefüggés, ha az érzelmi intelligenciát teljesítményméréssel mérjük (EMDET és IQ: $r = 0,368^{**}$, $p < 0,01$, valamint EQ-K és IQ: $r = 0,265^*$, $p < 0,01$). Az önbeszámolóval mért érzelmi intelligencia (SSRI), valamint az érzelmi és társas intelligencia (EQ-i) nem mutat összefüggést az intelligenciával (SSRI és IQ: $r = 0,112$; EQ-i teljes pontszám és IQ: $r = 0,060$).

Az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia kapcsolata a személyiséggel

4. táblázat. Pearson-féle korrelációs együtthatók az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia skálái és a személyiség Big Five-dimenziói között

	Extraverzió	Barátságosság	Lelkiismeretesség	Érzelmi stabilitás	Nyitottság
EMDET	0,018	-0,053	0,161	-0,111	-0,022
EQ-K	-0,034	-0,052	0,064	-0,156	-0,044
Schutte-érzelemészlelés	0,288**	0,322**	0,258**	0,139	0,316**
Schutte-érzelemfelhasználás	0,229*	0,158	0,202	-0,034	0,302**
Schutte-érzelemszabályozás	-0,206*	-0,227*	0,179	0,094	0,261**
Schutte – teljes pontszám	0,297**	0,283**	0,261**	0,071	0,360*
Intrapersonális EQ	0,542**	0,256*	0,284**	-0,273**	0,266**
Interperszonális EQ	0,380**	0,556**	0,315**	0,076	-0,007
Adaptációs EQ	0,371**	0,349**	0,318**	-0,263*	0,142
Stresszkezelési EQ	0,200	-0,002	0,116	-0,324**	-0,111
Hangulati EQ	0,456**	0,424**	0,184	-0,340**	0,060
EQ-i – teljes pontszám	0,221*	0,160	0,114	-0,290**	0,041

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Az érzelmi intelligencia/érzelmi és társas intelligencia és a személyiség között akkor mutatkozik összefüggés, ha önbeszámoló méréseket alkalmazunk az érzelmi intelligencia, illetve az érzelmi és társas intelligencia mérésére. Az *extraverzió* a legerősebb

kapcsolatot a Bar-On EQ-i *intrapersonális EQ*-skálájával mutatta ($r = 0,542^{**}$, $p < 0,01$), és a Bar-On EQ-i *stresszkezelési EQ*-ja kivételével ($r = 0,200$) az összes érzelmi és társas intelligencia skálával szignifikáns szintű együttjárást mutatott (*hangulati EQ*: $r = 0,456^{**}$, $p < 0,01$, *interperszonális EQ*: $r = 0,380^{**}$, $p < 0,01$, *adaptációs EQ*: $r = 0,371^{**}$, $p < 0,01$, *EQ-i teljes pontszám*: $r = 0,221^*$, $p < 0,05$). Az *extraverzió* szignifikáns szintű együttjárást mutatott az érzelmi intelligencia önbeszámolás mérésének (SSRI) összes skálájával is (*Schutte – teljes pontszám*: $r = 0,297^{**}$, $p < 0,01$, *Schutte-érzelemészlelés* $r = 0,288^{**}$, $p < 0,01$, *Schutte-érzelemfelhasználás*: $r = 0,229^*$, $p < 0,01$, *Schutte-érzelemszabályozás*: $r = -0,206^*$, $p < 0,01$).

A *barátságosság* az érzelmi és társas intelligencia skálái közül az *interperszonális EQ*-val ($r = 0,556^{**}$, $p < 0,01$), a *hangulati EQ*-val ($r = 0,424^{**}$, $p < 0,01$) és az *adaptációs EQ*-val mutatott ($r = 0,424^{**}$, $p < 0,01$) szignifikáns szintű kapcsolatot. Az érzelmi intelligenciát önbeszámoló kérdőívvel mérő SSRI-kérdőív skálái közül az *érzelmek észlelése* ($r = 0,322^{**}$, $p < 0,01$), a *teljes Schutte-pontszám* ($r = 0,283^{**}$, $p < 0,01$) és az *érzelemszabályozás* ($r = -0,227^*$, $p < 0,05$) szintén statisztikailag szignifikáns kapcsolatban van a *barátságossággal*.

A fentiekben bemutatott korábbi vizsgálatok – Van der Zee (2002) kivételével – nem találtak kapcsolatot az érzelmi intelligencia, illetve érzelmi és társas intelligencia és a *lelkiismeretesség* dimenzió között. Jelen kutatás az érzelmi és társas intelligencia több faktora és a *lelkiismeretesség* között (*adaptációs EQ*: $r = 0,318^{**}$, $p < 0,01$; *interperszonális EQ*: $r = 0,315^{**}$, $p < 0,01$; *intrapersonális EQ*: $r = 0,284^{**}$, $p < 0,01$) és a Schutte-féle érzelmi intelligencia kérdőív alábbi skálái (*Schutte – teljes pontszám*: $r = 0,261^{**}$, $p < 0,01$; és az *érzelemészlelés*: $r = 0,258^{**}$, $p < 0,01$) között tárt fel kapcsolatot.

Az *érzelmi stabilitás* Big Five-dimenzió az érzelmi intelligencia mérőeszközeivel nem mutatott kapcsolatot, ugyanakkor korrelált az érzelmi és társas intelligenciát mérő Bar-On EQ-i összes faktorával, az *interperszonális EQ* kivételével.

A *nyitottság* személyiségfaktor az érzelmi intelligenciát önbeszámolóval mérő Schutte-skála összes faktorával szignifikáns szintű összefüggést mutat (*érzelemészlelés*: $r = 0,316^{**}$, $p < 0,01$, *érzelemfelhasználás*: $r = 0,302^{**}$, $p < 0,01$, *érzelemszabályozás*: $r = 0,261^{**}$, $p < 0,01$, *Schutte – teljes pontszám*: $r = 0,360^*$, $p < 0,05$), de az érzelmi és társas intelligencia faktorai közül csak az *intrapersonális EQ*-val ($r = 0,266^{**}$, $p < 0,05$) volt kapcsolatban.

A teljesítményméréssel mért érzelmi intelligencia függetlennek bizonyult a személyiségtől.

Értelmezés

Az érzelmi intelligencia és az érzelmi és társas intelligencia mérőeszközei közötti korrelációs eredmények megerősítik a két fogalom, illetve a két mérési megközelítés alapvető különbözőségét. Szignifikáns szintű összefüggést az érzelmi intelligencia mérésére szolgáló két teljesítményteszt, illetve az érzelmi intelligencia mérésére szol-

gáló önbeszámolós kérdőív (SSRI, Schutte, 1998) és az érzelmi és társas intelligencia önbeszámolós mérése között (EQ-i, Bar-On, 1997) találtunk. Az érzelmi intelligencia önbeszámolós módszerrel történő mérése (SSRI) egyik teljesítménymérése alapján érzelmi intelligencia feladattal sem mutatott szignifikáns szintű együttjárást. Az érzelmi intelligencia teljesítménymérései elméleti feltevésünknek megfelelően nem mutattak kapcsolatot az érzelmi és társas intelligenciával.

Az érzelmi intelligencia és a hagyományos értelemben vett intelligencia közötti kapcsolatot vizsgáló korábbi tanulmányok nem találtak kapcsolatot a két fogalom között, így nem tudták alátámasztani, hogy az érzelmi intelligenciának helye van a kognitív képességek között. Elméletileg ahhoz, hogy az érzelmi intelligenciát különálló fogalomként tekinthessük a kognitív képességek keretein belül, az érzelmi intelligenciának mérsékeltlen kell kapcsolódnia az intelligenciához, és függetlennek kell lennie a személyiségtől.

Második vizsgálatunk demonstrálta, hogy az érzelmi intelligencia és az intelligencia között akkor mutatkozik mérsékelt összefüggés, ha az érzelmi intelligenciát teljesítményméréssel mérjük. Az önbeszámolóval mért érzelmi intelligencia (SSRI), valamint az érzelmi és társas intelligencia (EQ-i) nem mutat összefüggést az intelligenciával. Harmadik vizsgálatunk az érzelmi intelligencia/érzelmi és társas intelligencia és a személyiség összefüggéseire koncentrált. Bemutattuk, hogy az érzelmi intelligencia/érzelmi és társas intelligencia és a személyiség között csak akkor mutatkozik összefüggés, ha önbeszámolós méréseket alkalmazunk az érzelmi intelligencia, illetve az érzelmi és társas intelligencia mérésére. A Bar-On EQ-i faktorai és a Schutte-féle önbeszámolós érzelmi intelligencia teszt skálái mind az öt Big Five-dimenzióval szignifikáns szintű együttjárást mutattak. Az érzelmi intelligencia, amennyiben teljesítményméréssel mérjük, a személyiségtől független.

A kézirat elfogadva: 2005. szeptember

Irodalom

- BARON, R. (1997): *Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual*. Canada, Toronto, Multi-Health Systems.
- BOYATZIS, R. E., GOLEMAN, D., HAY/MCBER (1999): *Emotional Competence Inventory*. Boston, HayGroup.
- CIARROCHI, J., FORGÁS, J. P., MAYER, J. D. (szerk.) (2001): *Érzelmi intelligencia a mindennapi életben*. Budapest, Kairosz Kiadó.
- COOPER, R. K. (1996/1997): *EQ Map*. San Francisco, AIT and Essi Systems.
- COOPER, R. K., SAWAF, A. (1997): *Executive EQ emotional intelligence in leadership and organizations*. New York, Grosset/Putnum.
- DAVIES, M., STANKOV, L., ROBERTS, R. D. (1998): Emotional intelligence: in search of an elusive construct. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (4), 989–1015.

- GANNON, N., RANZI, R. (2005): Does emotional intelligence predict unique variance in life satisfaction beyond IQ and personality? *Personality and Individual Differences*, 38 (6), 1353–1364.
- GARDNER, H. (1983): *Frames of mind. The theory of multiple intelligence*. New York, Basic Books.
- GOLEMAN, D. (1997): *Érzelmi intelligencia*. Budapest, Háttér Kiadó.
- GOLEMAN, D. (2002): *Érzelmi intelligencia a munkahelyen*. Budapest, Edge 2000 Kft.
- HEMMATI, T., MILLS, J. F., KRONER, D. G. (2004): The validity of the Bar-on emotional intelligence quotient in an offender population. *Personality and Individual Differences*, 37 (4), 695–706.
- LAM, L. T., KIRBY, S. L. (2002): Is emotional intelligence an advantage? *The Journal of Social Psychology*, 142 (1), 133–143.
- FORGACS J. (2001): *Érzelem és gondolkodás – Az érzelme szociálpszichológiája*. Budapest, Kairosz Kiadó,
- IZARD, C. E.; ACKERMAN, B. P. (2000): Motivational, organizational, and regulatory functions of discrete emotions. In: LEWIS, M., HAVILAND-JONES, J. M. (eds.): *Handbook of emotions*. The Guilford Press.
- MAYER, J. D., SALOVEY, P. (1997): What is emotional intelligence? In: SALOVEY, P., SLUYTER, D. (eds.): *Emotional development and emotional intelligence*. New York, Basic Books.
- MAYER, J. D., SALOVEY, P., CARUSO, D. R. (1997): *The Emotional IQ Test* (CD-ROM). Needham, MA, Virtual Knowledge.
- MAYER, J. D., SALOVEY, P., CARUSO, D. R. (1999): *MSCEIT Item Booklet*. Canada, Toronto, Multi-Health Systems.
- PETRIDES, K. V., FURNHAM, A. (2000): On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313–320.
- PETRIDES, K. V., FURNHAM, A. (2001): Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15.
- OLÁH Attila (1996a): *A megküzdés személyiségtényezői: A pszichológiai immunrendszer és mérésének módszere*. Kézirat. Budapest, ELTE.
- OLÁH Attila (1996b): *A pszichológiai immunkompetencia kérdőív*. Kézirat. Budapest, ELTE.
- SALOVEY, P., MAYER, J. D. (1990): Emotional intelligence. *Imagination Cognition, and Personality*, 9, 185–211.
- SALOVEY, P., BEDELL, B. T., DETWEILER, J. B., MAYER, J. D. (2000): Current directions in emotional intelligence research. In: LEWIS, M., HAVILAND-JONES, J. M. (eds.): *Handbook of emotions*. New York, Guilford Press, 504–520.
- STENBERG, R. J. (2004): Egy elképzelés intelligenciájának mérése – mennyire intelligens az érzelmi intelligencia fogalma. In: CIARROCHI, J., FORGAS, J., MAYER, J. D. (szerk.): *Érzelmi intelligencia a mindennapi életben*. Budapest, Kairosz Kiadó.
- SCHUTTE, N. S., MALOUFF, J. M., HALL, L. E., HAGGERTY, D. J., COOPER, J. T., GOLDEN, C. J., DORNHEIM, L. (1998): Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167–177.
- Van der ZEE, K., THIJSS, M., SCHAKEL, L. (2002): The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five. *European Journal of Personality*, 16, 103–125.

HENRIETT NAGY

The relationship of emotional intelligence with intelligence and the personality

The present study has three objectives. First, we have developed a new measurement of emotional intelligence and we have examined its psychometric features. Second, we examined the relationship of emotional intelligence with academic intelligence, and third, we focused on the relationship between emotional intelligence and personality.